

УДК 81'42=111

С.М. Донець

АКТУАЛІЗАЦІЯ СТЕРТОЇ ОБРАЗНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ ГАЗЕТІ

Метою статті є розгляд експресивних можливостей стертої образності в англійській газеті.

Образності як особливому стилістичному явищу, а також окремим стилістичним прийомам (далі – СП), що створюють образ, присвячено безліч робіт в літературознавстві та лінгвістиці. За століття свого існування проблема образу періодично виходила на передній план в тому чи іншому контексті наукового пошуку. Для нового витка образних досліджень характерний комплексний підхід до вивчення цього складного і суперечливого феномену з врахуванням соціально-психологічних, когнітивних, логіко-семантичних аспектів, а також перехід від систематизації і класифікації образних засобів до аналізу прихованих механізмів зародження, функціонування і розуміння образу.

Поняття «образність» трактується в лінгвістиці і літературознавстві далеко не однозначно. Одні дослідники відносять до образних засобів тільки метафору, метонімію і порівняння (а також їх окремі форми – уособлення, метафоричний епітет, синекдоху, тощо). Інші розуміють образність ширше, включаючи в неї всі засоби, які надають висловлюванню велику виразність і яскравість. У даній статті семантична двоплановість розглядається як обов'язкова умова виникнення лінгвістичного образу, який визначається як створене засобами мови двопланове зображення, засноване на вираженні одного предмета через інший [1, с. 39]. Найважливіший принцип, що лежить в основі образу, був сформульований для метафори ще Аристотелем як з'єднання неможливого [1, с. 15]. Образ створюється на тому рівні порівняння нового і вже відомого знання, де можливими виявляються будь-які зіставлення і будь-яка аналогія, що відповідають

баченню про дійсність в особистісному тезаурусі носія мови. Принцип загальної протипоставленості, що реалізується цілим набором художньо мотивованих протиріч, задає динаміку і багатоплановість інформаційного розвитку образу в тексті. У дуже великій мірі вся художність і образність, що забезпечує її в тексті – є продукт поєднання несумісного; в основі багатьох стилістичних прийомів, особливо лексичних, лежить принцип доцільної несумісності. Про принцип збігання (juxtaposition) як смислоутворюючий принцип всякого риторичного тексту писав Ю. М. Лотман: «Соположение принципиально несопложимых сегментов, их взаимная перекодировка образует язык множественных прочтений, что раскрывает неожиданные резервы смыслов» [4, с. 17]

Метафора, метонімія і порівняння трапляються і в текстах, що належать до наукового стилю, досить часто вживаються в публіцистиці, в певній мірі їх застосування характерно і для мови газети. Як відомо, функціональні стилі розрізняються не тільки – і не стільки – номенклатурою мовних елементів, але і особливою організацією взаємозалежних і взаємопов'язаних мовних засобів, розрахованих на забезпечення мети комунікації [3, с. 15]. Щодо СП, це означає, що функціональні стилі відрізняються не наявністю або відсутністю того чи іншого СП, а тим, як він функціонує в даному стилі, наскільки він інформативний, які стилістичні функції виконує. Доказом цього положення служать, наприклад, спостереження за функціонуванням образних засобів у науковому стилі.

У роботах, присвячених особливостям використання образних засобів у мові англійської газети, зазначається те, що в газеті переважає усталена, мовна образність. Образні мовні засоби в сукупності кількісно переважають мовленнєві, хоча за певними їх видами співвідношення може бути іншим (наприклад, стійкі порівняння вживаються в газеті значно рідше, ніж індивідуальні). Вже на рівні спостережень виявляється залежність вживання мовленнєвої образності від жанру: в текстах, де провідну роль відіграє функція інформації, образні СП використовуються менше; в жанрах, що тяжіють до публіцистики, що мають більш відкриту впливаючу спрямованість,

мовні метафори і порівняння застосовуються частіше (метонімія широко використовується в газетах, зокрема, у вигляді метонімічних перифраз, але оригінальна авторська метонімія – явище дуже рідкісне). Зауважимо, до речі, що багато дослідників далеко не всі газетні жанри відносять до газетного стилю, що позначається і на висновках про використання в ньому образних засобів.

Говорячи про мовленнєву і мовну образність, не можна забувати про те, що між ними немає чіткої межі. Між тільки створеними метафорами і зовсім стертими є велика кількість перехідних щаблів. Це особливо яскраво проявляється в мові газети, де вдала знахідка одного журналіста часто підхоплюється іншими і може незабаром втратити оригінальність і стати в кращому випадку загальноприйнятим, традиційним засобом вираження, а в гіршому – дратівливим штампом; при цьому знижується і експресивний вплив, аж до повної втрати образності. З іншого боку, в газеті досить широко застосовуються різні прийоми пожвавлення стертої образності, що вже зазначалося в ряді робіт і є, на нашу думку, однією з характерних особливостей використання образних засобів у газетному тексті.

Розгляду цих прийомів і присвячена ця стаття. Матеріалом для аналізу послужили інформаційні тексти та тексти-коментарі з газет «Таймс», «Гардіан», «Дейлі мейл», «Дейлі міррор», «Дейлі експрес» і «Морнінг стар», в яких зареєстровано 96 випадків актуалізації стертої образності.

Газетний стиль, як відомо, має значний нівелюючий вплив на засоби вираження, в тому числі на СП. Що стосується метафори, наприклад, то нівелювання авторського слововживання часто веде до універсалізації, тобто застосування метафори до нових тематичних ситуацій. Згодом такі образні засоби можуть стати традиційним і навіть бути зареєстровані у словниках. Але лексикографи не встигають за газетою, тому відсутність у словнику цього переносного значення не може слугувати гарантією свіжості, оригінальності газетної метафори чи метонімії. І все ж словник залишається найнадійнішим критерієм при вирішенні питання про те, чи маємо ми справу з індивідуальним СП або зі стертою метафорою (стійким порівнянням,

тощо). Тому, розглядаючи способи актуалізації стертої образності в газеті, ми виходили, як правило, з факту реєстрації в словнику метафоричного або метонімічного значення слова або цілого виразу як фразеологічної одиниці.

«Словник лінгвістичних термінів» Ж. Марузо визначає звичні (мовні) метафори як такі, первинне значення яких більше не сприймається [5, с 155]. Але це не означає, що первинне значення таких слів безслідно зникло, воно залишається у семантичній структурі у вигляді так званої внутрішньої форми. Внутрішня форма володіє особливими властивостями в порівнянні з іншими семантичними компонентами змістовної структури слова. Одне з найбільш важливих для синхронної семантики властивостей цього компонента полягає в його динамічному характері, який виявляється по-різному в різних умовах функціонування лексичної одиниці. Тісно пов'язана з динамічним характером внутрішньої форми слів позиційна обумовленість прояву ознак номінації. Можна, мабуть, говорити про певні контекстуальні умови виявлення внутрішньої форми тих чи інших лексичних одиниць [2, с. 238]. Таким чином, можна розглядати механізм актуалізації стертого образу як створення, вірніше, – відтворення семантичної двоплановості за рахунок відновлення в даному контексті початкового значення лексичної одиниці, яка реалізується одночасно з її переносним значенням.

Актуалізація стертого образу метафори здійснюється в газеті, як правило, за рахунок розгортання цієї метафори. Це насправді один з найбільш вживаних способів поживлення стертого образу. В його основі лежить відновлення втраченої – або посилення слабо відчутної – семантичної двоплановості. Розглянемо кілька прикладів.

Rhodesia's white minority found itself dangerously exposed after ***the political breakwaters which had for go long sheltered it from the Nationalist storm were swept away by tidal wave of support*** which carried Mr Mugabe to electoral victory. (Guardian, Jan.5.1999)

Виступаючи в ролі додаткових образів в розгорнутому СП мовні метафори *the (Nationalist) storm* та *tidal wave (of support)* виступають в даному контексті в закріплених за ними переносних значеннях «а

violent disturbance of affairs, as a civil, political, social, or domestic commotion», «any widespread or powerful movement, opinion or tendency». Але під впливом предметно-логічного значення мовленнєвої метафори *breakwater* – «anything that breaks the force of the waves to protect a harbour» вони реалізують і свої вихідні значення «a disturbance of the normal conditions of the atmosphere, manifesting itself by winds of unusual force», «a large, destructive ocean wave produced by a seaquake, hurricane or strong wind». Відновлення двоплановості призводить до пожвавлення образності.

Слово *watchdog* в сучасній англійській мові може означати не тільки «a dog kept to guard property», але і «any watchful guardian». В газеті воно часто використовується атрибутивно у складі словосполучень типу *watchdog body*, *watchdog committee* (=Public Accounts Committee), *watchdog force*, де воно виступає як синонім слова *control*, не викликаючи асоціацій зі сторожовою собакою. У наведеному прикладі *watchdog* стає центральним образом розгорнутої метафори:

Back-bench MPs are forever demanding more parliamentary control on how Government spends and misspends your money. Yesterday – with Mr Edwards du Cann, Chairman of the Public Accounts Committee and ***the most canny of watchdogs, leading the pack*** – the Commons were in full cry... . How seldom back-benchers really ***harry their Ministerial quarry!*** ... The all-party Select Committee are supposed ***to nose out the truth***. As soon as they get within sniffing distance, however, of genuinely ***juicy information***. (Daily Mail, Jan.10, 2001).

У функції додатка (або іменної частини присудка) образність слова *watchdog* проявляється більшою мірою, ніж у наведених вище стереотипних сполученнях, однак і тут навряд чи можна говорити про наявність яскравого образу. Лише з допомогою додаткових образів: *to lead the pack*, *to harry their quarry*, *to nose out the truth*, *to get within sniffing distance of juicy information* досягається відновлення первісного значення «a dog (guarding property)». Зауважимо, до речі, що розгорнута метафора не відрізняється послідовністю: в ній явно змішуються образи сторожової та мисливських собак (пор. *pack* – «a

number of hounds, used together in a hunt», *guarry* – «game, esp. game hunted with hounds»).

Для актуалізації стертого образу іноді досить двочленної розгорнутої метафори, що складається з семантично споріднених мовних метафор:

In Scotland *simmering support* for the health workers *is likely to come to the boil* today at the demonstration in Edinburgh... It (President Galtieri's position) still appears *a diplomatic roadblock* which is bound *to bring the Haig negotiating machine to a halt*. (Guardian, Apr.27, 2010).

У першому з двох прикладів *to simmer* і *boil* використані у своїх метафоричних значеннях «to be in a state of gentle activity, on the verge of becoming active or breaking out» і «a state of agitation». В результаті взаємодії цих мовних метафор відновлюються також їх початкові значення «to be at a heat below boiling point» і «the state of boiling or being at boiling point». Точно так само семантична близькість первинних значень слів *roadblock* («an obstruction placed across a road for halting or hindering traffic») і *machine* («something operated by a mechanical apparatus, as an automobile») сприяє відновленню їх образності.

Актуалізація образу може відбуватися і при значному віддаленні взаємодіючих лексичних одиниць один від одного. Англійські газети всіх напрямків постійно порівнюють передвиборчі кампанії з гонками, змаганнями і т.п., так що слова *race*, *contest* стали «газетними синонімами» словосполучення *election campaign*. Жодних спортивних асоціацій вони при цьому не викликають. На початку замітки про додаткові вибори в лондонському Іс-Енді, де йдеться про кандидатів від різних партій, двічі використовується дієслово *to field*. Цей спортивний термін має словникове значення «to place (a player or a team) in the field to play», яке реалізується тут одночасно з контекстуальним – «to nominate». Іменник *contest*, що з'являється через кілька абзаців, втягується в розгорнутий образ, в якому кандидати (за допомогою дієслівної метафори *to field*) порівнюються зі спортсменами, а передвиборча компанія – зі спортивним змаганням.

All the candidates for the Westtown ward are under 30, and the Communist Party *is fielding* the youngest, Tom Collins, 21. The Social Democrats ... *are fielding* a black contender, Roy Evans. Labour's candidate, Denise Robson, is the only woman *in the contest*. ('Morning Star, Dec.1, 1981)

Розгорнуті СП, в першу чергу розгорнута метафора, найпродуктивніший спосіб актуалізації стертої образності в англійській газеті (більш 2/3 зібраних прикладів). При цьому образ, що актуалізується, може бути вихідною ланкою ланцюжка образів, перебувати в середині або завершувати його; він може бути і центральним, і додатковим образом розгорнутого СП; в одній розгорнутій метафорі може використовуватися кілька стертих образів.

Другим за частотою вживання прийомом є актуалізація мовної образності за рахунок семантичних зв'язків, що виникають між образним мовним засобом і основною тематичною лексикою тексту. «Экспрессия в газете характеризуется условностью, искусственностью, случайностью, содержательной немотивированностью» – пише В. Р. Костомаров [3, с. 22]. У справедливості цього зауваження і щодо англійського газетного стилю легко переконатися, відкривши будь-яку газету. Підтверджують його і численні ламані метафори. Наприклад, у реченні «But to the extent that the North Sea boots oil companies' profits an increase in PRT (petroleum revenue tax) would help *cream off* oil revenue *windfalls*» (Guardian, Mar.8, 2003) використані логічно несумісні мовні метафори (у буквальному значенні, відповідно, «знімати вершки» і «плоди збиті з дерева вітром»).

У той же час, як показують спостереження, нерідко вибір подібних засобів буває «мотивований» темою тексту в тому сенсі, що в ньому вживаються мовні метафори у своїх вихідних, предметно-логічних значеннях, що належать до того ж семантичного поля, що й основна лексика замітки або статті. Цей прийом актуалізації стертої образності часто застосовується в заголовках.

DISPUTE OVER MANNING PUTS BR ELECTRIC SERVICE OFF THE RAILS (Guardian, Apr. 27, 1998).

BR STEAMS AHEAD WITH ITS NEW STOP-GAP LOCO (Guardian, May 4, 1982).

У першому прикладі аббревіатура BR, що позначає державну залізничну компанію «Бритіш рейлвэйз», допомагає завдяки семантичним зв'язкам, що виникають, сприйняти наряду з переносним значенням виразу *to put off the rails* – «to put out of the proper or normal condition» і його буквально значення. В іншому прикладі крім найменування тієї ж компанії є ще одне слово, що відноситься до залізничної тематики – *loco(motive)*. Такий контекст створює умови для виявлення внутрішньої форми виразу *to steam ahead* (пор. укр. «мчати на всіх парах»), хоча в інших умовах його образність практично не відчувається (пор. *The Tories steam ahead with their new programme*).

Нерідкі конвергенції двох розглянутих прикладів. У наведеному нижче прикладі дієслово *to patch over*, в якості доповнення до якого виступає іменник *profits*, використаний у значенні «to mend, repair, make whole»; але в складі розгорнутої метафори, утвореної цим дієсловом і дієприкметником *punctured*, реалізує і своє початкове значення «to mend or repair by putting patches on». Центральний образ метафори – шина – лексично не виражений, але він підказуються і метонімічними зв'язками з словами *patch over*, *punctured*, і самою назвою фірми «Данлоп», яке для англійця асоціюється з автомобільними покришками.

PATCHING OVER DUNLOP'S PUNCTURED PROFITS

...But *the company's finances have been worn down to the wheel rims* by the cost of massive cutbacks and redundancies. Some stock market experts are betting that Dunlop will sell its 60 million Malaysian Industries associate to Far Eastern interests *to put some air back into its balance sheets* ...

(Daily Express, Apr. 23, 2001)

Мовленнєві метафори, що вживаються в тексті, будуються навколо того ж центрального образу – фінансовий стан компанії порівнюється з шинами, які «зношені до ободів», які «потрібно підкачати».

Багато лексичних одиниць, що належать до сфери медицини, так часто вживаються у метафоричному значенні, що, навіть якщо воно не зареєстроване в словниках, у свідомості постійних читачів газет

переносне вживання цих одиниць не могло не закріпитися як одне із значень. У наведених нижче прикладах співвідносність з тематикою тексту і розгорнутий образ підвищує стилістичний вплив навіть таких малоефективних «образів», як *remedy*, *recovery*, *to diagnose*, *complaint* (однією рисою підкреслена медична лексика, спожита метафорично, двома рисами – в прямому значенні).

MALTA'S HOSPITAL SERVICE COES INTO THE SICK BAY

The MAM, which sometimes can diagnose a threat to medical freedom very quickly argued that a gentleman's agreement between graduates and the association would not be enough. If the dispute is hurting anywhere, it is in the clinics which take care of the low paid and most of the elderly.

(Guardian, Jan.3, 2004).

FRENCH MEDICAL SERVICE RESTORED TO HEALTH

Almost given up for incurable only a year ago, France's social security has made a miraculous recovery.... Her comparatively benevolent administration had watched over the increasingly expensive patient, but Mrs Veil would not carry out major surgery. Since the complaint was mostly financial the remedy rested. (Guardian, Mar.1, 2004)

Словник дає наступні дефініції: *diagnose* – 1) to determine the identity of an illness by a medical examination; 2) to ascertain or analyse the cause of a problem; *recover* – 1) to regain health after being sick; 2) to regain a former and better state or condition; *remedy* – 1) something as a medicine, that cures or relieves a disease; 2) something that corrects or removes an evil of any kind.

Очевидно, що в даних прикладах реалізується не тільки друге, але й перше значення кожної з цих лексичних одиниць – під впливом контексту, насиченого медичною лексикою, і завдяки їх використанню у складі розгорнутого СП.

Наступний спосіб актуалізації стертої образності, який використовується значно рідше, ніж перші два, полягає в тому, що первісне значення слова – мовної метафори відновлюється завдяки вживанню його разом з його синонімами. У зібраному матеріалі застосування цього прийому обмежене дієслівними мовними метафорами, широко

поширеними в газеті, де у багатьох з них відбувається перерозподіл ієрархії значень, а також виникають нові відтінки значень із їх сполучень з іншими лексемами.

It (the US Administration) believes, therefore, that it has to do everything to support, or even prop up, the present Salvadorean Government, regardless of its shortcomings. (Times, Feb. 8, 1982).

Дієслово *to prop up* означає «to support or keep from falling by means of props». Через часте вживання в якості варіативної заміни дієслова *to support* в газетних контекстах *to prop up* сприймається в розширеному значенні – «підтримувати взагалі», а не «підпирати те, що може впасти». Це підтверджується і його більш широкою сполучуваністю в газеті. У прикладі *to support* і *to prop up* протиставлені один одному, і в пошуках відмінностей між ними читач приходиться до первісного, «вузького» значення дієслова *to prop up*. Але в цьому, конкретному, значенні дієслово семантично не поєднується в предметно-логічному плані з доповненням *the Salvadorean Government*; виникає, вірніше, відроджується, метафора.

Поряд з перерахованими мовними способами актуалізації стертої образності в газеті використовуються і нелінгвістичні прийоми. Найчастіше це фотографії або карикатури, що ілюструють буквально значення фразеологізму або вихідне значення стертої метафори, вираженої одним словом, які вжиті в заголовку тексту або у підписі під картинкою. Наприклад, під заголовком статті WHY JIM DOESN'T HOLD A WINNING HAND (Dail Mail, Jan. 9, 2006) розміщена карикатура, що зображає Джеймса Каллагана з картами в руках. З її допомогою відновлюється пряме значення фразеологізму «мати хороші карти в руках», яке сприймається поряд з переносним – «мати всі шанси на успіх».

У заголовку статті про кампанії протесту проти планів будівництва автостради, яка повинна пройти по історичних місцях битви при Нейзбі, слово *battle* вжито у широкому значенні «strife, conflict», в якому воно найчастіше використовується в газеті: 2000).

BATTLE FOR NASEBY FIELD (Guardian, Aug.31, 2003)

Наведена тут же карта розташування військ короля Карла I і армії парламенту перед початком знаменитого бою змушує читача одночасно сприймати іменник *battle* і в іншому, «військовому» значенні – «a hostile engagement between opposing forces on land or sea» (OER). Завдяки одночасній реалізації двох значень *battle* в заголовку зміст тексту сприймається у двох планах: фактичному (громадськість виступає проти планів влади) і метафоричному (дві армії готуються до битви).

В статті відмічені лише деякі можливі шляхи реалізації стертої образності в англійській газеті. Контекстуальна обумовленість такої актуалізації визначає варіативність експресивного впливу. Актуалізація стертої образності відповідає загальній тенденції газетного стилю до посилення експресії, з одного боку, і прагматичної установки на полегшення декодування, з іншого, так як звичний образ, навіть пожвавлений, безсумнівно викликає менше запізнювання в декодуванні інформації, ніж оригінальний авторський стилістичний прийом. Тим не менш, актуалізована стерта образність характеризується співіснуванням двох семантичних планів, що є основою створення лінгвістичного образу.

Література

1. Блэк М. Метафора. Теория метафоры. Москва: Прогресс, 1990. 153 с.
2. Варина В.Г. Лексическая семантика и внутренняя форма языковых единиц. Принципы и методы семантических исследований. Москва, 1976. С. 231–251
3. Костомаров В.Г. Некоторые особенности языка печати как средства массовой информации. Москва, 1969
4. Лотман Ю.М. Риторика. Структура и семиотика художественного текста. Учен. зап. тартус. ун-та. 1981. Вып. 515, № 12. С. 8–28.
5. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. Москва, 1960. 232 с.
6. Дюбуа Ж., При Ф., Тринон А. и др.. Общая риторика. Москва: Прогресс, 1986. 392с.
7. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford University Press, 2000.

8. Guardian, Jan.5.1999; Guardian, Aug.31, 2003; Dail Mail, Jan. 9, 2006; Times, Feb. 8, 1982; Daily Express, Apr. 23, 2001.

Анотація

С.М. Донець. Актуалізація стертої образності в англійській газеті

В статті розглядаються шляхи актуалізації стертої образності в англійській газеті. Аналізуються деякі підходи до образу з точки зору його експресивних можливостей у різних функціональних стилях.

Спостереження за функціонуванням образних засобів у газетному стилі дозволяє зробити висновок про його значний нівелюючий вплив на засоби вираження, в тому числі на стилістичні прийоми. Образні мовні засоби в сукупності кількісно переважають мовленнєві, хоча за певними їх видами співвідношення може бути іншим. На матеріалі англійських газетних текстів робиться висновок, що актуалізація стертої образності відбувається частіше за все в рамках розгорнутого СП, в першу чергу, розгорнутої метафори. Другим прийомом є актуалізація мовної образності за рахунок семантичних зв'язків, що виникають між образним мовним засобом і основною тематичною лексикою тексту. Розглядаються нелінгвістичні прийоми актуалізації, які ілюструють буквальне значення фразеологізму або вихідне значення стертої метафори.

Ключові слова: актуалізація, стерта образність, мовний образ, мовленнєвий образ, розгорнення СП, внутрішня форма.

Аннотация

С.М. Донець. Актуализация стертой образности в английской газете

В статье рассматриваются пути актуализации стертой образности в английской газете. Анализируются некоторые подходы к образу с точки зрения его экспрессивных возможностей в различных функциональных стилях.

Наблюдение за функционированием образных средств в газетном стиле позволяет сделать вывод о его значительном нивелирующем влиянии на выразительные средства, в том числе на стилистические приемы. Языковые образные средства в совокупности численно превышают речевые образы, хотя по отдельным видам соотношение может быть иным. На материале английских газетных текстов делается вывод, что актуализация языковой образности происходит чаще всего в рамках развернутого стилистического приема, в первую очередь, развернутой метафоры. Другим приемом служит актуализация языковой образности за счет семантических связей,

возникающих между языковым образным средством и основной тематической лексикой текста. Рассматриваются также нелингвистические приемы актуализации, иллюстрирующие буквальное значение фразеологизма или исходное значение стертой метафоры.

Ключевые слова: актуализация, стертая образность, языковой образ, речевой образ, развертывание стилистического приема, внутренняя форма.

Summary

S.M. Donetz. Actualization of Dead Imagery in the English Newspaper

The article deals with the ways of actualization of dead imagery in the English newspaper. Different approaches to image in terms of its expressiveness in different functional styles are analyzed. Observation of imagery functioning in newspaper style allows to make a conclusion concerning its leveling influence on expressive means, including stylistic devices. Language imagery exceeds in number speech imagery though the correlation of some devices may differ. It is concluded that imagery actualization in the English newspaper texts mostly happens within the extended stylistic device, first of all, extended metaphor. Other means include imagery actualization as a result of semantic connections between the language imagery and basic thematic lexis of the text. Non-linguistic means of actualization revealing the literal meaning of phraseology or the original meaning of dead metaphor are also considered.

Key words: actualization, dead imagery, language image, speech image, extension of stylistic device, inner form.

Інформація про автора

Донець Світлана Михайлівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Українського державного університету залізничного транспорту; пл. Фейєрбаха, 7, м. Харків, Україна, 61050; <http://orcid.org/0000-0002-7191-0648>